

УДК 373.5.016:58]:58:069.029(477.53)

**ТРОПІЧНІ І СУБТРОПІЧНІ РОСЛИНИ КОЛЕКЦІЇ БОТАНІЧНОГО САДУ ПНПУ
ІМЕНІ В. Г. КОРОЛЕНКА ТА ЇХ ВИКОРИСТАННЯ
В ШКІЛЬНОМУ КУРСІ БІОЛОГІЇ**

Ємець А.В.

*Полтавський національний педагогічний університет
імені В.Г. Короленка*

Науковий керівник: Гапон С.В. – доктор біологічних наук, професор,
професор кафедри ботаніки, екології та методики навчання біології

Історія заснування ботанічного саду у м. Полтава своїм корінням сягає початку ХХ століття. На території близько 5,25 га було створено агробіологічну станцію при тодішньому педагогічному інституті. Станція являла собою плодовий сад з овочевою і польовою сівозмінами та використовувалась як навчальна база виключно для студентів природничого факультету вузу. Упродовж 60-80-х років було закладено квітники з однорічними і багаторічними культурами, створено альпійські гірки, зібрано велику колекцію кактусів. У 1990 році збудовано нову оранжерею площею 2000 м², де сьогодні налічується близько 600 видів, форм і різновидностей рослин із різних куточків земної кулі, рослин відкритого ґрунту – близько 700 видів [1]. Сьогодні ботанічний сад є навчальною лабораторією для студентів природничого факультету.

Метою нашої роботи було з'ясування використання тропічних і субтропічних культур в процесі викладання розділу «Рослини» шкільного курсу біології.

Велика колекція тропічних і субтропічних культур ботанічного саду має надзвичайно важливе наукове та прикладне значення. Усі колекції є особливо цінними з погляду збереження різноманітності рослин [2].

Колекційний фонд тропічних і субтропічних рослин ботанічного саду є достатньо багатим. Основою його є колекції ароїдних, бромелієвих, пальмових, мальвових та ін. [2].

Під скляним дахом оранжереї ботанічного саду розмістилися тропіки, субтропіки та пустеля. Колекція тропіків широко представлена мешканцями дощових лісів – фікусами (каучуконосним, Бенжаміна). Над міні-басейном розкинулись зарості папоротей (циртомиума дворядного, платицеріума оленячого, листовика сколопендрового та гігантської ліани – монстери делікатесної. Добре акліматизувалася в оранжереї і драцена, або драконове дерево, представлене декількома видами. Багатою є група пальм (фінікова, ерітея, сабаль, трахікарпус [1]. Не менш цікавою є група

рослин – представників субтропіків: рожево-білі олеандри, мирти, гранати, гібіскуси, цифомандри [1].

Як відомо, при вивченні ботаніки в шкільному курсі важливу роль відіграє унаочнення, яке допомагає дітям побачити те, що вивчається. Тому колекція субтропіків і тропіків ботанічного саду і є важливим наочним матеріалом, який можна використати вчителю. Цінність її полягає ще і в тому, що ці рослини можна демонструвати і взимку чи ранньою весною, коли природний місцевий матеріал ще відсутній.

Результати наших досліджень показали, що будь-яка тема розділу «Рослини» може бути ілюстрована тропічними та субтропічними рослинами. Так, наприклад, вивчаючи форми листової пластинки використовуємо для демонстрації листки пальми фінікової (ланцетний), трахікарпуса (трикутний), гібіскуса (овальний), драцени (лінійний). Довжину, форму стебла, його консистенцію демонструємо на дерев'янистих стеблах гібіскуса, олеандра, граната, напівтрав'янисте – на монстері, трав'янисте – на папоротях. Для демонстрації ліан використовуємо різні сорти бугенвілії.

Ці рослини мають також і різні типи кореневих систем, які також можна використати для демонстрації.

Названі вище рослини можна використати і для демонстрації квіток, суцвіть, плодів.

Так, наприклад, квітки мирта та гібіскуса використовуємо для демонстрації подвійної оцвітини, будову квітки однодольних рослин демонструємо на драцені запашній (квітки з простою оцвітиною, з шести пелюсток, дрібні) та фініковій пальмі (чашечка кубкоподібна, пелюсток 3, в чоловічих квітках 6 тичинок, в жіночих 6 стамінодій і 3 вільні маточки, з яких здебільшого тільки одна дає плід з однією насіниною. На прикладі монстери делікатесної демонструємо суцвіття початок, пальм – волоть. Плоди також можна демонструвати на прикладі тропічних і субтропічних рослин. Пальма має плоди кістянки, гібіскус – коробочку, цифомандра – ягоду.

Отже, тропічні і субтропічні рослини колекції ботанічного саду ПНПУ імені В. Г. Короленка можна використовувати в шкільному курсі біології при формуванні предметних ботанічних понять.

Список використаних джерел:

1. Ботанічний сад Полтавського національного педагогічного університету імені В. Г. Короленка. – [Електронний ресурс]. – <http://old.pnpu.edu.ua/ua/botanichnuysad.php>
2. Колекції рослин – [Електронний ресурс]. – <http://www.botansad.pl.ua/index.php/entsiklopediya-roslin/7-kolektsiji-roslin.html>